

Увод

Период који смо одабрали да обрадимо у овој књизи обухвата сто деветност година. Почиње 491. године а завршава се 610. године. Новчарство овог периода византијске историје је посебно занимљиво. Број владара који је владао у овом периоду је релативно мали, с једне стране, а с друге стране број ковница које су ковале новац био је највећи у целој историји Царства.

Ковнице новца ковале су стандардне деноминације златног новца као што су солид, семис и тремисис. Сребрни новац се слабо користио у Источном делу Царства. Углавном су постојала церемонијална ковања овог новца. С друге стране сребрни новац је био прилично заступљен на подручју Северне Африке и Италије. Највеће промене у овом периоду доживео је бронзани новац. Фолис заједно са својим фракцијама је у свом изгледу претпрпео две промене. Прва промена извршена је 498. године, а друга модификација урађена је 539. године. Изглед, квалитет и тежина новца у целом овом раздобљу био је мање или више сличан. Утврђивање и одржавање стабилне вредности бронзаног новца у односу на златни представља највеће достигнуће Анастасијеве новчане реформе. Управо ова реформа обележава овај период. Најбољи пример претставља чињеница да је новац који је исковао цар Анастасије био у непрекидном оптицају сто година.

Седам владра је владало у периоду од 498. до 610. године:

Анастасије I	(498-518)	Тиберије II	(578-582)
Јустин I	(518-527)	Маврикије	(582-602)
Јустинијан II	(527-565)	Фока	(602-610)
Јустин II	(565-578)		

Од ових царева у крвном сродству били су Јустин I који је био стриц Јустинијану I а Јустинијан I је био стриц Јустину II. Тиберије II је био усвојен од стране Јустина II. Маврикије је био усвојен од стране Тиберија II чије је име додао свом и

владао је под именом Mauricius Tiberius. Маврикије је убијен заједно са својим сином Теодосијем од стране бруталног узурпатора Фоке. Осам година касније Фоки се окренула срећа јер је убијен од стране Ираклија сина егзарха Африке. Устанак против Фоке трајао је две године. Интересантно је напоменути да су сви цареви овог периода византијске историје изузев Маврикија били пореклом са Балканског Полуострва.

Неки од ових владара ковали су заједнички новац као сувладари односно августи.

Јустин I и Јустинијан I 1. април – 1. август 527.

Јустин II и Тиберије II 26. септембар – 5. октобар 578.

Тиберије II и Маврикије 5 – 13. август 582.

Маврикија и Теодосије 26. март 590. – 23. новембар 602.

Прво сувладарство које је обележено заједничком владавином Јустина I и Јустинијана I карактеристично је по томе што је у кован златни и бронзани новац и стављано је име оба владара на новцу. Наредно сувладарство Јустина II и Тиберија II је с друге стране имало само ковања златног новца. Сувладарства Тиберија II и Маврикија нема сачуваних примерака новца или није кован заједнички новац. И на крају сувладарство Маврикија и Теодосија такође нема сачуваних примерака новца са именима оба владара. На ковањима новца ковнице Херсон на реверсу имамо лик младог Теодосија. Постоје ковања новца само са именом Маврикија (гро примерака новца) или само са именом Теодосије (далеко мањи број).

II АНАСТАСИЈЕВА НОВЧАНА РЕФОРМА

1. Апоени или ознаке номиналне вредности Анастасијеве новчане реформе

Новчани систем, који је створен у време Константина Великог и његових наследника, Анастасије је усавршио стабилизацијом бронзаног новца и утврђивањем његове стварне вредности у односу на златни и сребрни новац. Цар је 498. године извео реформу монете тако што је утврдио вредност бронзаног новца (follis) чија је основа током турбулентног V века искварена. Ситни бронзани апоени строго утврђене вредности остали су у Византији у употреби све до краја VII века. У сваком случају, реформа нижих апоена показала је да се Царство опоравило у економском погледу и да се лагано враћало новчаној привреди. Овакав Анастасијев потез праћен је и реформом фискалног система. Овом реформом цар је желео да избегне економску кризу, да сузбије инфлацију и да спречи прекомерно кварење новца. Извршена је консолидација ситног бронзаног новца кога је било све мање у промету. Можда највећи успех Анастасијеве реформе огледа се у томе што је велики бронзани новац имао стабилну вредност, а садржавао је само основни метал односно бронзу, док је у ранијим новчаним реформама постојала пракса да се бронзи додаје сребро. Додавање сребра није могло да спречи инфлацију.¹⁶

Новчаном реформом коју је спровео цар Анастасије I 498. године уводе се нови апоени и њихове ознаке. Највећи апоен у злату остао је и даље солид, половина од њега је семисис а трећина од солида је тремисис. За сребрни новац задржани су апоени као што су миларенса и половина од миларенса – силиква. Мере новчане политике омогућиле су успостављање доброг система бронзаног новца. Долази до увођења ознака за апоене бронзаног новца који су били

¹⁶ Michael F. Hendy, исто, 478.

изаржени у нумијима. Бронзани новац који је имао највећу номиналну вредност је фолис. Носио је ознаку «М» која је означавала вредност 40 нумија. Затим следе полуфолис који је имао ознаку «К» и вредност 20 нумија, деканумијум који је имао ознаку «І» и вредност 10 нумија и пентанумијум који је имао ознаку «Е» и вредност 5 нумија.¹⁷ Од 512. године која се узима за другу фазу Анастасијеве реформе долази до промене величине фолиса. До ове године ковао се фолис који је имао величину између 23 и 27 милиметара и тежио је око 9 грама (Слика 6).

Слика 6.

Од 512. године долази до повећања величина фолиса за 10 мм и износи 30-39 милиметара што се одражава и на тежину која сада износи око 22 грама (Слика 7). Овај нововедени номинал неуобичајене тежине за ондашње бронзане примерке новца, великог пречника, био је радо прихваћен и цењен.

Слика 7.

¹⁷ Philip Grierson, *Byzantine Coinage*, Dumbarton Oaks Library and Collection, Washington, D.C. 1999, 17-18.

КОВНИЦА КОНСТАНТИНОПОЉ

Солид

1. **Ав.** D.N.ANASTAS-IVSPERAVC. Попрсије Анастасија I спреда, с главом $\frac{3}{4}$ на д; носи шлем, дијадему и оклоп; д. Руком држи копље на рамену, л. Штит са представом коњаника на д., који копљем пропада непријатеља.

Рв. FELICITER NVЪTΠC. Анастасије I л. и Аријадна д. стоје спреда тапшу рукама између њих стоји Христ са кружним нимбом спреда. У одсечку – CONOB.

ВМС – ; DOC -2 ; MIB-2; SEAR-2.

2. **Ав.** D.N.ANASTAS-IVSPPAVC. Попрсије Анастасија I спреда, с главом $\frac{3}{4}$ на д; носи шлем, дијадему и оклоп; д. Руком држи копље на рамену, л. Штит са представом коњаника на д., који копљем пропада непријатеља.

Рв. VICTORI-AAVGGG. Викторија стоји на л.; носи хитон; д, руком држи крст на дугој дршци. У пољу и одсечку – */CONOB.

ВМС – 1; DOC – 3-5; MIB-3-5; SEAR-3.

Радионице: А, В, Г, Δ, Є, S, Z, H, Θ и I су досад забележене.

3. **Ав.** D.N.ANASTAS-IVSPPAVC. Попрсије Анастасија I спреда, с главом $\frac{3}{4}$ на д; носи шлем, дијадему и оклоп; д. Руком држи копље на рамену, л. Штит са представом коњаника на д., који копљем пропада непријатеља.

Рв. VICTORI-AAVGGG. Викторија стоји на л.; носи хитон; д, руком држи христогорам на дугој дршци. У пољу и одсечку – */CONOB.

ВМС – 2; DOC -7с; MIB-6; SEAR-4.

Радионице: В, Δ, Z, H и Θ су досад забележене.

4. **Ав.** D.N.ANASTAS-IVSPPAVC. Попрсије Анастасија I спреда, с главом $\frac{3}{4}$ на д; носи шлем, дијадему и оклоп; д. Руком држи копље на рамену, л. Штит са представом коњаника на д., који копљем пропада непријатеља.

Рв. VICTORI-AAVGGG. Викторија стоји на л.; носи хитон; д, руком држи христогорам на дугој дршци. У пољу и одсечку – */CONOB.

BMC – 2-5; DOC -7; MIB-7; SEAR-5.

Радионице: А, В, Г,Δ, Є, S, Z, H, Θ ил су досад забележене.

4.

Семисис

5. **Ав.** D.N.ANASTAS-IVSPP(ређе PERP)AVC. Попрсије Анастасија I на д; носи, дијадему и оклоп и палудаментум.

Рв. VICTORI-AAVGGG. Викторија sedi на д.; на штиту који држи на колону уписије XXXX. У пољу и одсечку – * на д; христогорам /CONOB.

BMC -6-7; DOC -8; MIB8-9-; SEAR-6.

6. **Ав.** D.N.ANASTAS-IVSPPAVC. Попрсије Анастасија I на д; носи, дијадему и оклоп и палудаментум.

Рв. VICTORI-AAVGGG. Викторија sedi на д.; на штиту који држи на колону уписије XXXX. У пољу и одсечку – * на л; христогорам /CONOB.

BMC – 8; DOC -9; MIB.-10; SEAR-7.

5.

7.

Тремисис

7. **Ав.** D.N.ANASTAS-IVSPPAVC. Попрсије Анастасија
I на д; носи, дијадему и оклоп и палудаментум.

Рв. VICTORIAAAVGUSTORVM. Викторија хода на д.
са главом на д. носи хитон; д. руком држи венац, л. глоб са
крстом. У пољу и одсечку – */CONOB.

BMC – 9; DOC -10; MIB.-11-13; SEAR-8.

Милиаренс (4 gm)

8. **Ав.** D.N.ANASTAS-IVSPPAVC. Попрсије Анастасија
I на д; носи, дијадему и оклоп и палудаментум.

Рв. GLORIA ROMANORVM. Анастасије стоји у нимби
спреда; д. руком држи глоб са крстом. У пољу и одсечку – */
COB

BMC -; DOC -11; MIB-17; SEAR-9.

9. **Ав.** D.N.ANASTAS-IVSPPAVC. Попрсије Анастасија
I на д; носи, дијадему и оклоп и палудаментум.

Рв. GLORIA ROMANORVM. Анастасије стоји у нимби
спреда; д. руком држи копље и наслања се на штит. У пољу
и одсечку – */COR

BMC -; DOC -12; MIB.-16; SEAR-10.

Силиква (2gm)

10. **Ав.** D.N.ANASTAS-IVSPPAVC. Попрсије Анастасија
I на д; носи, дијадему и оклоп и палудаментум.

Рв. VOT./MVLT./MTI у венцу. У одсечку – CONOS *.
BMC -16; DOC -13; MIB-18a; SEAR-11.

11. **Ав.** D.N.ANASTAS-IVSPPAVC. Попрсије Анастасија
I на д; носи, дијадему и оклоп и палудаментум.
Рв. VOT./VIMV./ITM у венцу. У одсечку – CONOS *.
BMC -; DOC -; MIB-18b; SEAR-11A.

12. **Ав.** D.N.ANASTAS-IVSPPAVC. Попрсије Анастасија
I на д; носи, дијадему и оклоп и палудаментум.
Рв. VOT./VMIV./ITM у венцу. У одсечку – CONOS *.
BMC -; DOC -14; MIB-18c; SEAR-12.

Полу силиква (1 gm)

13. **Ав.** D.N.ANASTAS-IVSPPAVC. Попрсије Анастасија
I на д; носи, дијадему и оклоп и палудаментум.
Рв. VOT./VIMV./ITM у венцу. У одсечку – CONOS.
BMC -; DOC -; MIB-N18; SEAR-12A.

Фолис (мали модел, 23-27 mm)

14. **Ав.** D.N.ANASTAS-IVSPPAVC. Попрсије Анастасија
I на д; носи, дијадему и оклоп и палудаментум.
Рв. Велико слово M изнад † у одсечку – CON.
BMC -41; DOC -16; MIB-22; SEAR-14.

14.

15. **Ав.** D.N.ANASTAS-IVSPPAVC. Попрсије Анастасија
I на д; носи, дијадему и оклоп и палудаментум.
Рв. Велико слово M изнад † л. и д. *, испод ознака
радионице, у одсечку – CON.
BMC -36-39; DOC -20a-d; MIB-23; SEAR-16.
Радионице: А, В, Г и Д су досад забележене.